

Hoshovskyi Я.О. Adaptation and actualization of itself potential in the process of revitalization of deprived personality. The psychological features of adaptation and actualization of deprived personality are exposed in the article. It becomes firmly established that the adopted phenomena must become the functional mechanisms of revitalization as overcoming of barriers alienations of valuable development, distorted by the mode of deprived limitations. It is marked that through the prism of actualization of itself approach the process of revitalization of deprived personality must take into account the obligatory presence of two stages : adaptation as adaptation of man to new realities and as mastering by her knowledge, norms, costs of certain association. It is marked that the decision of problems of actualization due to successful revitalization efforts will result in expansion of personality freedom of choice, opening of internal power intellectual and emotional resources, being of deep motivation in relation to high-quality perfection and display of the individuality and searching for of sense of human life. Generalized, that revitalization of deprived personality must take place in the attributive forms of adaptation, however through the mechanisms of the deep sorbing and adequate evaluation, which stimulate actualization of itself potential.

Keywords: deprived personality, deprivation, adaptation, actualization of itself, revitalization.

Отримано: 2.07.2014 р.

УДК 159.923.2

Гріньова О.М.

ПРОЕКТУВАННЯ ЖИТТЄВОГО ШЛЯХУ ОСОБИСТОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-ПСХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Гріньова О.М. Проектування життєвого шляху особистості: філософсько-психологічний аспект. У статті представлено результати теоретичного аналізу різних підходів до проблеми пізнання, осмислення й побудови особистістю життєвого шляху у філософії. Висвітлено особливості дослідження проблем життєвого самоздійснення й самореалізації особистості у екзистенціалізмі. Наведено результати аналізу досліджень проблеми життєвого шляху особистості у дослідженнях радянських і сучасних психологів.

Ключові слова: життєвий шлях, життя, особистість, смисл життя, проектування, життєтворчість.

Гринева Е.Н. Проектирование жизненного пути личности: философско-психологичний аспект. В статье представлены результаты теоретического анализа различных подходов к проблеме познания, осмысливания и построения личностью жизненного пути в философии. Отражены особенности исследования проблем жизненного самоосуществления и самореализации в экзистенциализме. Приведены результаты анализа проблемы жизненного пути личности в исследованиях советских и современных психологов.

Ключевые слова: жизненный путь, жизнь, личность, смысл жизни, проектирование, життєтворчество.

На сучасному етапі розбудови Української держави стрімкі політичні зміни та суспільні трансформації зумовлюють високу актуальність дослідження побудови особистістю життєвого шляху в умовах соціальної ситуації, що швидко змінюється. За таких умов відбувається розширення можливостей кожної людини з планування й проектування власного життя. А це, в свою чергу, зумовлює зростання значущості вивчення механізмів орієнтування особистості в соціумі, становлення у неї світогляду, картини світу, життєвих цілей і планів. Водночас суспільно-політична нестабільність, загострення економічної кризи в країні призводять до переживання значними верствами населення країни ряду негативних феноменів особистісно-емоційного розвитку (тривожності, страхів, фрустрації, невпевненості у своєму майбутньому тощо). Криза соціальна зумовлює кризу психологічну на рівні окремого індивідуума й призводить до ускладнення побудови життєвого шляху сучасних українців. За таких умов вивчення життєвого шляху особистості набуває високої актуальності й соціальної значущості.

Проблема буття людини є однією з центральних у переважній більшості досліджень представників філософських шкіл і напрямків усіх часів. У роботах зарубіжних і вітчизняних психологів також представлені різні погляди на проблему життєвого шляху особистості, особливості життєвого планування, конструювання й самоздійснення. Тому вивчення феномену життєвого шляху людини зумовлює необхідність цілісного дослідження генезису зазначеної проблеми на різних історичних етапах становлення наукової думки. Тому метою даної статті є теоретичний аналіз феномену життєвого шляху в різних напрямках класичної та сучасної філософії й психології.

Проблема особистісного, зокрема морального, саморозвитку людини, її духовного самовдосконалення висвітлюється у найдавніших філософських текстах – Упанішадах, Біблії, "Дао Де Цзин" та ін. Філософи античності, зокрема представники мілетської школи (Анаксимандр, Анаксимен, Фалес) розробляли перші вчення з проблеми першопричини виникнення людини, її первинної сутності (праматерії) [10]. Твердження дослідників про одвічність існування духовної сутності людини як частини нескінченної у часі й просторі праматерії зумовило подальші розробки стародавньогрецьких філософів з проблем духовного буття людини. Важливим аспектом вивчення людського буття було і дослідження самих засобів пізнання людини. Представники різних філософських шкіл підкреслювали провідну роль раціонального (Мелісс, Парменід [6]) або чуттєвого (Горгій, Протагор [11]) пізнання особистістю процесу власного існування. При цьому дослідники відзначали виключну роль самої людини як

універсального суб'єкта і творця власного життєвого шляху. Критерієм вимірювання буття у цілому, на думку вчених, є людина. Так, як зазначає Б.Кассен, згідно з Протагором, людина є "... критерієм того, що є, оскільки все, що людям здається, і існує, а те, що не здається жодній людині, і не існує" [11, с. 105]. Вивчення людини як єдиного автора її власного життєвого шляху зумовило подальше зміщення акцентів у дослідженнях філософів з вивчення соціуму на дослідження феномену особистості та механізмів побудови особистістю власного життя. Так, виключну роль самопізнання особистості підкреслив Сократ. Процес пізнання людиною свого буття дослідник тісно пов'язував з її моральним розвитком. Згідно з філософом, моральність – це і є знання. Тому, згідно з Сократом, формування у людини чеснот є необхідною передумовою становлення у неї здатності рационально планувати й організовувати своє життя [12].

У роботах Аристотеля значна увага приділялась вивченню проблеми взаємопереходу актуального й потенційного аспектів людського буття. Так, на думку вченого, самоздійснення "матерії", чистої можливості, відбувається під впливом "форми", наявного у людини ідеального образу бажаного буття. Втілення форми у матерії є шляхом перетворення ідеальних уявлень особистості про бажані результати власного буття у реальність [3].

У дослідженнях вчених з проблеми життєвого шляху особистості за часів середньовіччя представлено подальших розвиток проблеми пізнання особистістю власного існування. Так, Ф.Аквінський підкреслив, що кожна людина має свою унікальну душу. Отже, тільки сама людина є єдиним суб'єктом пізнання власного буття і творцем власного існування [19]. У роботах У.Оккама підкреслено обмеженість можливостей рационального і чуттєвого пізнання для вивчення феноменів духовності людини. Дослідник підкреслив виключне значення інтуїтивного способу пізнання особистістю екзистенційних аспектів власного буття. У основі інтуїтивного пізнання лежить життєвий досвід людини (У.Оккам [20]).

Подальше зростання уваги до проблеми самоцінності людини, її виключної ролі як творця власної біографії й історії людства у цілому представлено у філософії Відродження. Л.Валла, Ф.Петрарка підкреслили позитивну духовну природу людини, її самоцінність, відзначається висока значущість задоволення людиною власних потреб, зокрема потреби у творчій продуктивній самотрансценденції [6]; [8]. Змістом продуктивної життєвої спрямованості особистості, згідно з філософами, є становлення її моральності через здійснення добрих справ. Так, на думку Л.Валла, "Висока моральність (honestas) є благо, смисл якого полягає у добродійностях [і яке] бажане заради нього самого... незалежно від всякої користі, яких-небудь нагород і результатів" [8, с. 94].

Подальший розвиток дослідження проблеми побудови людиною життєвого шляху представлений у філософії Нового часу. Так, Р.Декарт відзначає свободу вибору і самодостатність людини як основні передумови успішності самоздійснення її життєвого шляху. Пізнання й творіння життєвого шляху особистості, згідно з дослідником має бути спрямоване як на перетворення реального світу, так і на самопізнання й зростання власної духовності: "... коли душа, пізнавши саму себе і продовжуючи сумніватись у всьому іншому, прагне розповсюдити своє пізнання все далі..." [9, с. 431]. Виключне значення свободи волі у побудові особистості життєвого шляху підкреслює і Б.Спіноза. Свобода волі особистості є результатом осмислення нею власних пристрастей і бажань та становлення навичок регуляції власної емоційно-потребнісної сфери [23, с. 362].

Представники позитивізму приділяли значну увагу вивченню життєвої спрямованості особистості. О.Конт підкреслював високу значущість цілеспрямованості життя людини: "... існування людини є несистематизованим і таким, що не має повної єдності доти, доки вона прагне більш ніж до однієї цілі. Будь-яка досконалість полягає в єдності" [13, с. 82]. Такою життєвою ціллю, згідно з О.Контом, має бути служіння кожної особистості людству й відмова від власних егоїстичних інтересів [13]. За Дж.С.Міллем, людина є вільною у виборі свого життєвого шляху. У основі особистісної свободи лежить усвідомлена відповідальність індивідуума за свої вчинки по відношенню до інших людей [17].

Подальший розвиток проблеми життєвого шляху людини представлено у екзистенційній філософії й психології. Так, С.К'єркегор підкреслив пристрастність людського існування. Саме пристрасть або інтерес до життя є основною передумовою формування потреби особистості у творчому конструюванні життєвого шляху. Становлення життєтворчої активності особистості, розгортання її інтересу до життя, згідно з дослідником, нерозривно пов'язано з процесом її особистісного зростання. Проживання особистістю стадій задоволення гедонічних потреб (естетичної) й становлення системи власної моральності (етичної) зумовлює досягнення нею найвищого рівня особистісного зростання – релігійної стадії. На цій стадії переживання людиною єдності з Богом і Всесвітом дає можливість їй вийти за межі конкретного і переосмислити процес власного існування у процесі прогресу людства у цілому. А це в свою чергу, зумовлює активізацію життєвих цілей і планів особистості, формування у неї стійкого почуття відповідальності за реалізацію смислів і цілей власного існування [14].

Подальший розвиток проблеми самореалізації життєвого потенціалу людини досліджується у роботах Ж-П.Сартра. Згідно з дослідником, життєвий шлях особистості являє собою проект. Автором і вико-

навцем життєвого проекту є сама людина. Так, згідно з філософом, "... людина – істота, яка спрямована в майбутнє і усвідомлює, що вона проектує себе в майбутнє. Людина – це перш за все проект, який переживається суб'єктивно..." [22, с. 323]. Процес реалізації життєвого проекту особистості вчений розглядав як систему послідовних життєвих виборів. Кожен життєвий вибір відображає реалізацію частини життєвого проекту особистості, але водночас і конкретизує, обмежує можливість життєвого самоздійснення особистості [22].

У дослідженнях М.Босса [27], Д.Бьюдженталя [7] і Г.Марселя [16] висвітлено умови успішності реалізації індивідуумом свого життєвого шляху. Згідно з Г.Марселем, "проникність" особистості по відношенню до соціуму, її відкритість новому життєвому досвіду є основною передумовою відмови від соціальних стереотипів і побудови власного унікального життєвого шляху [16]. На думку М.Босса, успішність побудови життєвого проекту людини обумовлюється становленням у неї екзистенційної присутності, відкритості, можливості і свободи [27].

Д.Бьюдженталь визначив наступні ознаки успішного проектування людиною власного життя:

- переживання процесу свого буття в цілому, а не окремих видів діяльності, досягнень, матеріальних речей;
- усвідомлення процесу власного буття; в центрі такого усвідомлення лежить переживання "внутрішнього почуття";
- цінності набувають ті явища, які раніше здавались особистості мало значущими або неприємними;
- особистість та її життєвий шлях не детерміновані зовнішніми обставинами або випадковостями [7, с. 74].

У дослідженнях В.Франкла з проблеми життєвого шляху особистості значна увага приділяється вивченню смисложиттєвого пошуку. Згідно з дослідником, смисл життя кожної особистості є унікальним і неповторним. Єдиного продуктивного смислу життя для всіх людей не існує. Пошук власного смислу життя є важливим життєвим завданням людини. Основними шляхами смисложиттєвого пошуку є самопізнання й становлення самоідентичності. Згідно з дослідником, смисл життя особистості є полівершинним, тобто специфічним для основних модусів життя – професійного, сімейного, особистісного, соціального та ін. Основою становлення смислу життя в різних аспектах буття людини є система ціннісних орієнтацій [26].

Таким чином, здійснений аналіз літературних джерел з проблеми життєвого шляху людини у екзистенційній філософії й психології дає можливість констатувати вивчення у роботах вчених різних аспектів

цієї проблеми: нерозривний взаємозв'язок особистісного зростання й побудови людини свого життєвого шляху, роль особистісної відповідальності людини за процес і результати свого життя (С.Кьєркегор), особливості самопроекування й самоздійснення життєвого проекту людини (Ж.-П.Сартр), умови успішності реалізації особистістю власного життєвого проекту (М.Босс, Д.Бьюдженталь і Г.Марсель), феномени смисложиттєвого пошуку (В.Франкл) та ін.

Подальші розробки проблеми життєвого шляху особистості представлені у дослідженнях радянських та сучасних психологів. У роботах представників діяльнісного підходу підкреслюється думка про становлення альтруїстичної життєвої спрямованості особистості як необхідної умови успішної побудови нею свого життєвого шляху. Так, згідно з Л.С.Рубінштейном, "Смисл людського життя – бути джерелом світла і тепла для інших людей" [21, с. 187].

У роботах К.О.Абульханової-Славської [1], О.Г.Асмолова [2], Б.С.Братуся [5] відбувається зміщення акцентів з вивчення життєвого шляху людини у контексті її стосунків з іншими й корисності суспільству на індивідуальні, особистісні аспекти цього феномену. Так, Б.С.Братусь підкреслив самодостатність особистості, відсутність необхідності у зовнішніх, соціальних опорах у виборі свого життєвого шляху [5]. Згідно з О.Г.Асмоловим, необхідною передумовою смисложиттєвого пошуку особистості є активізація її життєвих смислів і формування на їх основі системи ціннісних орієнтацій [2]. К.О.Абульханова-Славська підкреслила відмінність понять "життєвий смисл" і "смисл життя". Життєві смисли є соціально обумовленими і навіюваними, вони виникають під впливом засвоєння індивідуумом соціально схвалюваних стереотипів успішної людини. Натомість смисл життя є виключно індивідуальним, продуктом глибинного самоаналізу індивідуума й досягнення рівня самості. Становлення у людини смислу життя, формування у неї власних потреб, інтересів і цінностей на противагу соціально навіюваним, згідно з дослідницею, є механізмом продуктивної побудови життєвого шляху [1].

Подальший розвиток різних аспектів проблеми життєвого шляху особистості представлено у сучасній українській психології. Так, у концептуальних дослідженнях Т.М.Титаренко досліджується феномен життєвого світу, підкреслюється виключне значення цього психічного утворення у процесі побудови особистістю свого життєвого шляху [25]. Проблема суб'єктності людини, її здатності до осмисленого й відповідального управління процесом власного існування вивчається у роботах В.О.Татенка [24]. Різні аспекти смисложиттєвого пошуку особис-

тості, формування життєвих стратегій і планів висвітлено у ряді сучасних досліджень українських психологів (Х.-М.Дмитерко-Карабін, С.В.Крутько, К.М.Мілютіна, В.В.Посохова, Я.К.Ягнюк та ін.). Останнім часом у дослідженнях вчених все частіше використовується поняття "життєвий проєкт", інтегральний феномен життєвого шляху особистості. Під життєвим проєктом сучасні дослідники розуміють процес творчої побудови й здійснення людиною власного життя [18].

Здійснений аналіз літературних джерел з проблеми життєвого шляху особистості у філософсько-психологічній літературі дає можливість зробити наступні висновки. Проблемі побудови людиною свого життя приділяється значна увага у різних напрямках наукової думки. У дослідженнях античних філософів підкреслюється значущість вивчення людини як суб'єкта власного буття, досліджуються раціональні й чуттєві засоби пізнання, підкреслюється нерозривний зв'язок особистісного зростання індивідуума та успішності побудови її життєвого шляху. У дослідженнях представників схоластики підкреслюється значущість інтуїтивного пізнання особистістю власної духовності. У філософії Нового часу значна увага приділяється дослідженню проблеми самодостатності і свободи волі особистості, її незалежності від суспільства у процесі власної життєтворчості. Різні погляди на проблему співвідношення індивідуального й соціального аспектів життєвої спрямованості особистості представлені у дослідженнях з філософії позитивізму. Проблема життєвого шляху особистості є центральною у дослідженнях представників екзистенціалізму. У екзистенційній філософії й психології наявні ґрунтовні розробки з проблем смисложиттєвого пошуку і проєктування життєвого шляху особистості, висвітлено різні погляди вчених на механізми і умови успішності життєтворчості особистості. У роботах представників особистісного-діяльнісного й особистісного підходів відбулось зміщення акцентів з постулювання виключно альтруїстичної, соціальної життєвої спрямованості особистості на дослідження проблеми гармонійного поєднання інтересів окремої особистості й суспільства у процесі побудови життєвого шляху людини. У сучасній українській психології розробляються різні феномени життєвого шляху людини: життєвий світ, життєві плани, стратегії, суб'єктність та ін. Інтегральним феноменом життєвого шляху особистості є життєвий проєкт. Водночас здійснений аналіз літературних джерел не виявив спеціальних досліджень з проблеми проєктування життєвого шляху особистості у роботах сучасних українських психологів. Таким чином, наукова новизна, висока соціальна значущість і недостатня розробленість у фаховій літературі цього психічного утворення зумовлюють необхідність подальшого вивчення феномену проєктування життєвого шляху.

Список використаних джерел

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / Абульханова-Славская К.А. – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
2. Асмолов А.Г. Психология личности / Асмолов А.Г. – М.: Академия, Смысл, 2007. – 528 с.
3. Асмус В.Ф. Античная философия / Асмус В.Ф. – М.: Высшая школа, 1976. – 544 с.
4. Брагина Л.М. Франческо Петрарка и европейская культура / Брагина Л.М. – М.: Наука, 2007. – 256 с.
5. Братусь Б. С. Аномалии личности / Братусь Б.С. – М.: Мысль, 1988. – 301 с.
6. Бутина-Шабаль С.В. Античная метафизика: страсти по бесплотному / Бутина-Шабаль С.В. – М.: Парад, 2004. – 334 с.
7. Бьюдженталь Д. Наука быть живым: Диалоги между терапевтом и пациентами в гуманистической терапии [пер. с англ.] / Бьюдженталь Д. – М.: Независимая фирма "Класс", 1998. – 336 с.
8. Валла Л. Об истинном и ложном благе. О свободе воли / Валла Л. – М.: Наука, 1989. – 477 с.
9. Декарт Р. Избранные произведения / [под ред. В.В.Соколова]. М.-Л.: Государственное издательство политической литературы, 1950. – 712 с.
10. Жмудь Л.Я. Пифагор и ранние пифагорейцы / Жмудь Л.Я. – М.: Русский фонд содействия образованию и науке, 2012. – 445 с.
11. Кассен Б. Эффект софистики / Кассен Б. – М.-СПб.: Московский философский фонд Университетская книга, Культурная инициатива, 2000. – 252 с.
12. Кессиди Ф.Х. Сократ / Кессиди Ф.Х. (2-е изд., доп.). – М.: Мысль, 1988. – 220 с.
13. Корсаков А.И. Религия и наука в трудах основателя первого позитивизма / А.И.Корсаков // Вестник ПСТГУ I: Богословие. Философия. – 2012. – Вып. 2(40). – С. 80-92.
14. Кьеркегор С. Заключительное ненаучное послесловие к "Философским крохам [пер. с англ.] / Кьеркегор С. – СПб.: Академический проект, 2012. – 607 с.
15. Лосев А.Ф. Комментарии к диалогам Платона // Платон. Диалоги. – М.: Мысль, 1986. – 607 с.
16. Марсель Г. Быть и иметь [пер. с франц.] / Марсель Г. – Новочеркасск: Сагуна, 1994. – 160 с.
17. Милль Дж.С. О свободе / Дж.С.Милль // Наука и жизнь. – 1993. – №12. – С. 21-26.

18. Мистецтво життєтворчості особистості: наук.-метод. посіб.: у 2 ч. / За ред. В.М.Доній, Г.М.Несен, Л.В. Сохань, І.Г.Єрмаков та ін. -К., ІЗМН, 1997. – Ч. 2: Життєтворчий потенціал нової школи. – К.: ІЗМН, 1997. – 936 с.

19. Мотрошилова Н. В. История философии: Запад-Россия-Восток (книга первая: Философия древности и средневековья) (3-е изд.). – М.: "-Греко-латинский кабинет" Ю. А. Шичалина, 2000.- 480 с.

20. Реале Д., Западная философия от истоков до наших дней / Д.Реале, Д.Антисери. – М.: Петрополис, 1995. – Т.1. Средневековье. – М.: Петрополис, 1995. – 335 с.

21. Рубинштейн С.Л. Человек и мир / Рубинштейн С.Л. – М.: Наука, 1997. – 190 с.

22. Сартр Ж.П. Экзистенциализм это гуманизм / Ж.П.Сартр / / Сумерки богов. – М.: Политиздат, 1989. – С. 319-344.

23. Спиноза Б. Избранные произведения в 2-х т. – М.: Государственное издательство политической литературы, 1957. – Т. 1. – М.: Государственное издательство политической литературы, 1957. – 632 с.

24. Татенко В.А. Психология в субъектном измерении / Татенко В.А. – К.: Видавничий центр "Просвіта", 1996. – 404 с.

25. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Т.М.Титаренко. – К.: ДП Спеціалізоване видавництво "Либідь", 2003. – 376 с.

26. Франкл В. Человек в поисках смысла: Сборник [пер. с англ. и нем.] / под ред. Л.Я. Гозмана и Д.А. Леонтьева. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.

27. Boss M. Existential foundations of medicine and psychology / Trans S. Conway & A. Cleaves. – New York: Jason Aronson., 1979. – 303 pp.

Spisok vikoristanix dzherel

1. Abul'xanova-Slavskaya K.A. Strategiya zhizni / Abul'xanova-Slavskaya K.A. – М.: My'sl', 1991. – 299 s.

2. Asmolov A.G. Psixologiya lichnosti / Asmolov A.G. – М.: Akademiya, Smy'sl', 2007. – 528 s.

3. Asmus V.F. Antichnaya filosofiya / Asmus V.F. – М.: Vy'sshaya shkola, 1976. – 544 s.

4. Bragina L.M. Franchesko Petrarka i evropejskaya kul'tura / Bragina L.M. -М.: Nauka, 2007. – 256 s.

5. Bratus' B. S. Anomalii lichnosti / Bratus' B.S. – М.: My'sl', 1988. – 301 s.

6. Butina-Shabal' C.B. Antichnaya metafizika: strasti po besplotnomu / Butina-Shabal' C.B. – М.: Parad, 2004. – 334 s.

7. B'yudzhental' D. Nauka by't' zhivy'm: Dialogi mezhdu terapevtom i pacientami v gumanisticheskoj terapii [per. s angl.] / B'yudzhental' D. – M.: Nezavisimaya firma "Klass", 1998. – 336 s.
8. Valla L. Ob istinnom i lozhnom blage. O svobode voli / Valla L. – M.: Nauka, 1989. – 477 s.
9. Dekart R. Izbranny'e proizvedeniya / [pod red. V.V.Sokolova]. M.-L.: Gosudarstvennoe izdatel'stvo politicheskoy literatury', 1950. – 712 s.
10. Zhmud' L.Ya. Pifagor i rannie pifagorejcy' / Zhmud' L.Ya. – M.: Russkij fond sodejstvuya obrazovaniyu i nauke, 2012. – 445 s.
11. Kassen B. E'ffekt sofistiki / Kassen B. – M.-SPb.: Moskovskij filosofskij fond Universitetskaya kniga, Kul'turnaya iniciativa, 2000. – 252 s.
12. Kessidi F.X. Sokrat / Kessidi F.X. (2-e izd., dop.). – M.: My'sl', 1988. – 220 s.
13. Korsakov A.I. Religiya i nauka v trudax osnovatelya pervogo pozitivizma / A.I.Korsakov // Vestnik PSTGU I: Bogoslovie. Filosofiya. – 2012. – Vy'p. 2(40). – S. 80-92.
14. K'erkegor S. Zaklyuchitel'noe nenauchnoe posleslovie k "Filosofskim kroxam [per. s angl.] / K'erkegor S. – SPb.: Akademicheskij proekt, 2012. – 607 s.
15. Losev A.F. Kommentarii k dialogam Platona // Platon. Dialogi. – M.: My'sl', 1986. – 607 s.
16. Marsel' G. By't' i imet' [per. s franc.] / Marsel' G. – Novochoerkassk: Saguna, 1994. – 160 s.
17. Mill' Dzh.S. O svobode / Dzh.S.Mill' // Nauka i zhizn'. – 1993. – №12. – S. 21-26.
18. Mistectvo zhittetvorchosti osobistosti: nauk.-metod. posib.: u 2 ch. / Za red. V.M.Donij, G.M.Nesen, L.V. Soxan', I.G.Crmakov ta in. -K., IZMN, 1997. – Ch. 2: Zhittetvorchij potencial novoi shkoli. – K.: IZMN, 1997. – 936 s.
19. Motroshilova N. V. Istoriya filosofii: Zapad-Rossiia-Vostok (kniga pervaya: Filosofiya drevnosti i srednevekov'ya) (3-e izd.). – M.: "-Greko-latinskij kabinet@ Yu. A. Shichalina, 2000.- 480 s.
20. Reale D., Zapadnaya filosofiya ot istokov do nashix dnei / D.Reale, D.Antiseri. – M.: Petropolis, 1995. – T.1. Srednevekov'e. – M.: Petropolis, 1995. – 335 s.
21. Rubinshtejn S.L. Chelovek i mir / Rubinshtejn S.L. – M.: Nauka, 1997. – 190 s.
22. Sartr Zh.P. E'kzistencializm e'to gumanizm / Zh.P.Sartr // Sumerki bogov. – M.: Politizdat, 1989. – S. 319-344.
23. Spinoza B. Izbranny'e proizvedeniya v 2-x t. – M.: Gosudarstvennoe izdatel'stvo politicheskoy literatury', 1957. – T. 1. – M.: Gosudarstvennoe izdatel'stvo politicheskoy literatury', 1957. – 632 s.

24. Tatenko V.A. Psixologiya v sub"ektnom izmerenii / Tatenko V.A. – K.: Vidavnicnij centr "Prosvita", 1996. – 404 s.

25. Titarenko T.M. Zhittevij svit osobistosti: u mezhax i za mezhami budennosti / T.M.Titarenko. – K.: DP Specializovane vidavnicтво "Libid'", 2003. – 376 s.

26. Frankl V. Chelovek v poiskax smys'sla: Sbornik [per. s angl. i nem.] / pod red. L.Ya. Gozmana i D.A. Leont'eva. – M.: Progress, 1990. – 368 s.

27. Boss M. Existential foundations of medicine and psychology / Trans S. Conway & A. Cleaves. – New York: Jason Aronson., 1979. – 303 rr.

Grynova O.M. The personality's way of living design: philosophical and psychological aspect. *The problem of the personality's way of living design at philosophical and psychological researches is represented. The problems of human as subject of his life, possibilities of sustainable and sensual cognition, personal growth of human at ancient philosophy are considered. The researches of effective self-realization of human, ethic development of human at works of philosophers of modern age are considered. The works of representatives of positive philosophy, devoted to the problem of interrelations between personality and society, life orientation of personality are represented.*

The theoretical basics of the existential therapy at works of S. Kierkegaard, J.-P.Sartre are analysed. Three main stages of personal growth: aesthetic, ethic and religious are analysed. The phenomena of existential development of people as way of them social self-realization at releases of K.Jaspers is represented. The problem of personal growth as life project and it's realization is researched at J.-P.Sartre's publications. The problem of life choice of individuum as part of mankind evolution is represented. G.Marsel made a note of openness and creative life activity of personality as an important condition of effective designing of it's life way. According to the G.Marsel, individuum not only perceives social stimulus, but creates his interpersonal relations, different kinds of activity and life way at all. M.Boss educed four main human existences: attendance, openness, possibility and freedom. This definitions of personal way of living designing's include three main aspects of time perspective: past, present and future. The main life task of personality is effective and comprehend administration of life way. V.Frankl researched the problem of life sense as an important determinant of activization of life energy of personality and life designing. The problem of individual and social orientation of personality at works of representatives of pragmatist and personal and pragmatist approaches in psychology are analysed. The modern trends of the problem's of the personality's way of living design at modern ukrainian psychology are considered.

Key words: way of living, life, personality, sense of life, design life-creation.

Отримано: 29.08.2014 р.